

— IDŹ DO —

PRZYKŁADOWY ROZDZIAŁ

SPIS TREŚCI

— KATALOG KSIĄŻEK —

KATALOG ONLINE

ZAMÓW DRUKOWANY KATALOG

— TWÓJ KOSZYK —

DODAJ DO KOSZYKA

— CENNIK I INFORMACJE —

**ZAMÓW INFORMACJE
O NOWOŚCIACH**

ZAMÓW CENNIK

— CZYTELNIĄ —

FRAGMENTY KSIĄŻEK ONLINE

Jak czytać sprawozdania finansowe

Autor: John A. Tracy

Tłumaczenie: Tomasz Rzychoń

ISBN: 83-7361-637-3

Tytuł oryginału: [How to Read a Financial Report](#)

Format: B5, stron: 216

Sprawozdania finansowe kryją w sobie informacje o przedsiębiorstwach; są świadectwem ich historii, a także pełnią funkcje drogowskazów. Aby uzyskać wartość dodaną z rzędów i kolumn liczb, potrzeba dobrego przewodnika, który pomoże zinterpretować te zestawienia. Oto dlaczego tysiące profesjonalistów i amatorów sięgnęło po tę znakomitą książkę, która pomogła im zrobić dobry użytek z informacji finansowych.

Jeżeli Twoja praca wymaga zrozumienia i umiejętności interpretowania sprawozdań finansowych, lecz nie możesz poświęcić wiele czasu na naukę i nie chcesz ugrzęznąć w szczegółach rachunkowości, sięgnij po tę książkę. Pomoże Ci ona przebrnąć przez gąszcz informacji finansowych i pojąć, co tak naprawdę kryją w sobie liczby. W krótkim czasie poznasz i zrozumiesz podstawowe zasady rachunkowości. Krok po kroku nauczysz się korzystać ze sprawozdań finansowych.

W książce „Jak czytać sprawozdania finansowe” znajdziesz kompletny zestaw atrakcyjnych pomocy wizualnych, które w sposób czytelny i przystępny prezentują złożony system rachunkowości. Przekonasz się, że trzy podstawowe elementy sprawozdania finansowego – bilans, rachunek zysków i strat oraz sprawozdanie z przepływów środków pieniężnych – są splecione siecią powiązań i tworzą spójną całość. Dowiesz się, jakie znaczenie ma to dla Ciebie i Twojej firmy.

O autorze:

John A. Tracy jest profesorem rachunkowości Uniwersytetu Kolorado w Boulder.

Spis treści

Wprowadzenie	5
1. Początek pracy ze sprawozdaniem z przepływów środków pieniężnych.....	7
2. Wprowadzenie do bilansu i rachunku zysków i strat.....	13
3. Zysk to nie wszystko.....	23
4. Przychody ze sprzedaży i należności krótkoterminowe.....	29
5. Koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów oraz zapasy	35
6. Zapasy i zobowiązania krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług.....	41
7. Koszty bieżącej działalności i zobowiązania krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług.....	45
8. Koszty bieżącej działalności i rozliczenia międzyokresowe czynne	51
9. Środki trwałe, amortyzacja i umorzenie	55
10. Rozliczenia międzyokresowe bierne, pozostałe koszty operacyjne i koszty finansowe.....	65
11. Wynik finansowy w ujęciu księgowym i podatkowym.....	71
12. Zysk netto, zysk zatrzymany i zysk na 1 akcję (EPS).....	77
13. Wynik księgowy i kasowy.....	83
14. Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej i finansowej.....	91
15. Zwiększenia i zmniejszenia pozycji bilansowych a przepływy pieniężne	95

16. Informacja dodatkowa w sprawozdaniach finansowych.....	105
17. Koszt wiarygodności — badanie sprawozdań finansowych przez biegłych rewidentów	113
18. Zasady rachunkowości	127
19. Jak ustanawiane i zmieniane są reguły gry?	137
20. Metody wyceny zapasów	147
21. Amortyzacja	161
22. Wskaźniki dla kredytodawców i inwestorów	169
23. Podstawy rachunkowości zarządczej.....	185
24. Inne spostrzeżenia.....	195
Skorowidz.....	207

Wprowadzenie do bilansu i rachunku zysków i strat

Kondycja finansowa i wynik finansowy

Zarządzający, kredytodawcy i inwestorzy chcą znać kondycję finansową przedsiębiorstwa. Potrzebne jest im sprawozdanie podsumowujące stan aktywów i pasywów, jak również informacja o tym, ile faktycznie wart jest dla inwestora majątek spółki — czy i o ile suma aktywów przewyższa sumę zobowiązań. Adresaci sprawozdań finansowych chcą znać zysk przedsiębiorstwa. Potrzebują sprawozdania porównującego przychody ze sprzedaży z kosztami okresu sprawozdawczego, które dostarcza informacji o zysku lub stracie. W rozdziale 1. wyjaśniamy, że skrót sprawozdania z przepływów środków pieniężnych, choć dobrze spełnia swoją rolę, nie dostarcza informacji ani o kondycji finansowej, ani o wyniku finansowym przedsiębiorstwa.

Kondycja finansowa wynika z *bilansu*, a zysk jest przedstawiany w *rachunku zysków i strat*. Czasami bilans określa się mianem „sprawozdania o kondycji finansowej” lub „sprawozdania o pozycji finansowej”. Rachunek zysków i strat można nazwać „rachunkiem wyników” lub „rachunkiem kosztów i przychodów”. Aby zachować zgodność z powszechnie przyjętym nazewnictwem, w dalszej części książki będziemy używać określeń bilans oraz rachunek zysków i strat.

Mówiąc o sprawozdaniach finansowych, z reguły mamy na myśli kompletny zestaw zawierający bilans, rachunek zysków i strat oraz sprawozdanie z przepływów środków pieniężnych. Sprawozdania finansowe przedstawiane są często wraz z częścią opisową i spisem treści. Termin szerszy, „raport finansowy”, oznacza zwykle to wszystko wraz z dodatkowymi komentarzami i oprawą graficzną sprawozdań finansowych oraz części opisowej.

Schemat B na stronie 15. przedstawia przykładowy bilans spółki, o której była mowa w rozdziale 1. Schemat C na stronie 16. prezentuje rachunek zysków i strat firmy „Ekspert” S.A. Pełne sprawozdanie z przepływów środków pieniężnych za badany rok jest omówione w rozdziałach 13. i 14.; skrót sprawozdania z rozdziału 1. należy zatem zmodyfikować, ale o tym powiemy w dalszej części książki.

Wzory dwóch podstawowych sprawozdań finansowych, zaprezentowanych na schematach B i C, są stosowane przez producentów, hurtowników i detalistów — firmy wytwarzające *produkty* lub handlujące nimi. Jednostki gospodarcze działające w branżach rządzących się odmiennymi prawami, jak banki i zakłady ubezpieczeniowe, korzystają z innych wzorów sprawozdań finansowych, ale nimi nie będziemy się zajmować.

Rachunek zysków i strat

Z reguły w pierwszej kolejności pytamy, czy firma przynosi zysk, a jeżeli tak, to jaki. Dlatego przybliżymy teraz rachunek zysków i strat, a następnie wrócimy raz jeszcze do bilansu. Rachunek zysków i strat podsumowuje przychody i koszty poniesione w okresie sprawozdawczym — jednego roku, jak na schemacie C. Wszystkie kwoty podane w tym sprawozdaniu są wartościami skumulowanymi z całego badanego okresu.

Pierwszy wiersz sprawozdania to należności lub wpływy za sprzedane produkty, czyli *przychody ze sprzedaży*. Ostatni, najniżej położony wiersz to *zysk (strata) netto*. Zysk netto jest ostatecznym wynikiem finansowym po odliczeniu wszystkich kosztów pomniejszających przychody. Zysk „Ekspert” S.A. za cały rok wyniósł 718 200 zł, a przychody ze sprzedaży — 10 400 000; po pokryciu wszystkich kosztów i obciążeń w firmie pozostało tylko 6,9% wartości sprzedanej.

Rachunek zysków i strat jest skonstruowany tak, że, czytając go od góry do dołu, przechodzimy przez kolejne etapy kształtowania się wyniku finansowego — tak jakbyśmy schodzili po schodach w dół. Każdy kolejny krok to przejście do następnego segmentu, na którym odliczamy od wyniku poprzedniego segmentu pozycje kosztowe. W pierwszym kroku odliczamy od przychodów ze sprzedaży koszty sprzedanych produktów, towarów oraz materiałów i otrzymujemy *wynik ze sprzedaży*

Schemat B – bilans na początek i na koniec roku

Aktywa	Stan na koniec roku (w zł)		Stan na początek roku (w zł)	
	na koniec roku (w zł)	na początek roku (w zł)	na koniec roku (w zł)	na początek roku (w zł)
Aktywa trwałe				
Grunty, budynki, urządzenia, wyposażenie, meble	3 000 000	2 250 000		
Umorzenie (wartość skumulowana)	(800 000)	(540 000)		
Wartość netto na dzień bilansowy	2 200 000	1 710 000		
Aktywa obrotowe				
Zapasy	1 690 000	1 250 000		
Należności krótkoterminowe	1 000 000	825 000		
Środki pieniężne	565 807	750 000		
Rozliczenia międzyokresowe czynne – koszty poniesione z góry	160 000	185 000		
Aktywa obrotowe razem	3 415 807	3 010 000		
Aktywa razem	5 615 807	4 720 000		
Pasywa				
Kapitał własny				
Kapitał podstawowy (200 000 akcji na koniec roku w porównaniu do 195 000 na początku roku)	775 000	775 000		725 000
Zysk z lat ubiegłych (zatrzymany)	2 544 700	2 544 700		2 026 500
Kapitał akcjonariuszy razem	3 319 700	3 319 700		2 751 500
Zobowiązania długoterminowe z tytułu kredytów i pożyczek	750 000	750 000		600 000
Zobowiązania krótkoterminowe				
Zobowiązania krótkoterminowe z tytułu kredytów i pożyczek	625 000	625 000		600 000
Zobowiązania krótkoterminowe z tytułu dostaw i usług	640 000	640 000		535 000
Rozliczenia międzyokresowe bierne – koszty przyszłych okresów	257 167	257 167		197 500
Zobowiązania z tytułu podatku dochodowego	23 940	23 940		36 000
Zobowiązania krótkoterminowe razem	1 546 107	1 546 107		1 368 500
Pasywa razem	5 615 807	4 720 000		4 720 000

(zwany także marżą brutto, ang. *gross margin*). Jest to miara „brutto”, ponieważ od tak obliczonego wyniku należy odjąć jeszcze wiele innych kosztów.

Od wyniku ze sprzedaży odliczamy amortyzację (osobliwy koszt niebędący wydatkiem) i inne koszty operacyjne¹. W efekcie dochodzimy do *wyniku z działalności operacyjnej*, od którego nie odliczyliśmy jeszcze kosztów finansowych i podatku dochodowego. Często w opracowaniach anglojęzycznych wynik operacyjny jest określany mianem „zysku przed odsetkami i podatkiem” (ang. *earnings before interest and tax* — EBIT). Następnie odliczamy koszty finansowe (przede wszystkim odsetki) i otrzymujemy wynik finansowy brutto. W ostatnim kroku odejmujemy podatek dochodowy, dochodząc do zysku (straty) netto — ostatniego wiersza rachunku zysków i strat.

Spółki publiczne (emitujące papiery wartościowe dopuszczone do obrotu publicznego) publikują sprawozdania zawierające m.in. wskaźnik zysku na 1 akcję (ang. *earnings per share* — EPS), który obliczamy, dzieląc zysk netto przez liczbę akcji spółki. W omawianym przykładzie EPS dla badanego roku wynosi 3,59 zł. Spółki, których papiery wartościowe nie występują w publicznym obrocie, nie mają obowiązku publikowania tego wskaźnika będącego użyteczną informacją dla akcjonariuszy lub udziałowców (w przypadku spółki z o.o.).

Schemat C – Rachunek zysków i strat

Przychody ze sprzedaży	10 400 000
Koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów	<u>6 760 000</u>
Wynik ze sprzedaży	3 640 000
Pozostałe koszty operacyjne	2 080 000
Amortyzacja	<u>260 000</u>
Wynik z działalności operacyjnej	1 300 000
Koszty finansowe	<u>103 000</u>
Wynik finansowy brutto	1 197 000
Podatek dochodowy	<u>478 800</u>
Wynik netto	<u>718 200</u>
Zysk na 1 akcję (EPS)	3,59 zł

W naszym przykładowym rachunku zysków i strat zawarliśmy pięć kategorii kosztów. W pełnej wersji sprawozdania można znaleźć więcej pozycji kosztowych, lecz rzadko powyżej 10 (chyba że badany rok był dla firmy nietypowy). Przedsiębiorstwa produkcyjne są zobowiązane podawać w swoich sprawozdaniach koszt wytworzenia

¹ W książce celowo pomijane są przychody inne niż ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów (tzn. pozostałe przychody operacyjne, przychody finansowe, zyski nadzwyczajne), a także straty nadzwyczajne. Jest to uzasadnione faktem, że „Ekspert” S.A. nie realizuje żadnych przychodów poza podstawową działalnością operacyjną — *przyyp. tłum.*

sprzedanych produktów. Amortyzacji, która jest elementem pozostałych kosztów operacyjnych, nie wykazuje się w oddzielnym wierszu sprawozdania.

Na schemacie C koszty operacyjne występują zaledwie w jednym wierszu. Przedsiębiorstwa wykazują często w tym segmencie wyniku finansowego dwie lub więcej pozycji. W większych firmach koszty reklamy i promocji są zwykle wyodrębnione z kosztów ogólnych zarządu. Stopień szczegółowości rachunku zysków i strat nie jest ściśle określony; standardowe wzory wymagane przepisami ustawy o rachunkowości są raczej zbyt ogólne, a nie zbyt szczegółowe.

Przychody ze sprzedaży i koszty są w sprawozdaniach wykazywane zgodnie z obowiązującymi zasadami rachunkowości. Poniżej parę słów na ten temat.

- **Przychody ze sprzedaży** — całość sprzedaży produktów i usług zakwalifikowana do okresu sprawozdawczego, w tym sprzedaż zainkasowana, jak i należności. Przychody ze sprzedaży produktów i usług sprzedanych w badanym okresie ujmuje się w kwocie netto, co oznacza, że uwzględnione są opusty cenowe, zniżki z tytułu natychmiastowej płatności, reklamacje i obniżki cen z innych tytułów. W wartości sprzedaży netto *nie są zawarte* podatki od przychodów (w szczególności VAT) ani akcyza. Mówiąc krótko, przychody ze sprzedaży to wielkość, która powinna pokryć z nadwyżką koszty tego samego okresu.
- **Koszty sprzedanych produktów, towarów i materiałów** — wartość dóbr (produktów i usług) sprzedanych klientom w okresie sprawozdawczym. To raczej nie wymaga wyjaśnienia. To, co mniej klarowne, dotyczy produktów, które zostały skradzione, uległy utracie w inny sposób, spisano je na straty z tytułu uszkodzeń lub po prostu stały się zbędne. Koszt niedoborów inwentarza ujmuje się w większości przypadków w pozostałych kosztach operacyjnych.
- **Pozostałe koszty operacyjne** — ogólnie mówiąc, ta kategoria obejmuje większość kosztów niezakwalifikowanych do kosztów sprzedanych produktów, towarów i materiałów, niebędących wydatkami ani zobowiązaniami z tytułu podatku dochodowego. Ta szeroka grupa jest „workiem”, w którym można umieścić każdą pozycję kosztową, jaka nie musi znajdować się w innej kategorii. W naszym przykładowym rachunku zysków i strat amortyzacja jest wyszczególniona jako osobna pozycja, obok pozostałych kosztów operacyjnych. Nie jest to zgodne z powszechnie przyjętą praktyką, lecz posłuży do poznania tego osobliwego kosztu. Można wymienić setki pozycji kosztowych, reprezentujących większe lub mniejsze kwoty — one wszystkie mogą być zaliczane do pozostałych kosztów operacyjnych, od kosztów likwidacji środków trwałych aż po honoraria dla prawników (oby były jak najniższe).
- **Amortyzacja** — część wartości aktywów trwałych, takich jak budynki, urządzenia, wyposażenie, narzędzia, meble, komputery czy pojazdy, która została umorzona w wyniku zmniejszenia wartości tego majątku w okresie

sprawozdawczym. Amortyzacja jest zatem kosztem zużycia majątku trwałego w danym okresie. Amortyzacja *nigdy nie wiąże się* z bezpośrednim wydatkiem gotówkowym i dlatego traktujemy ją jako koszt nietypowy w stosunku do innych pozycji mieszczących się w kosztach operacyjnych.

- **Koszty finansowe** — przede wszystkim odsetki od zaciągniętych zobowiązań (oprocентовanych kredytów, pożyczek i wyemitowanych papierów wartościowych) w okresie sprawozdawczym. Inne koszty finansowe to, np. prowizje od udzielonych kredytów czy ujemne różnice kursowe przy wymianie walut.
- **Podatek dochodowy** — kwota należna urzędowi skarbowemu, naliczana od zysku brutto w ujęciu podatkowym, a nie księgowym, zrealizowanym w okresie sprawozdawczym. Dochód opodatkowany jest według stawki procentowej. Podatek dochodowy nie zawiera innych podatków i świadczeń, jak składki ZUS i narzuty na wynagrodzenia pracowników. Podatki inne niż dochodowy zalicza się do innych segmentów rachunku zysków i strat.

Bilans

Skrót bilansu zaprezentowany na schemacie B, na stronie 15. jest dużym uproszczeniem w stosunku do wzoru powszechnie stosowanego w praktyce przez podmioty gospodarcze. Instytucje finansowe, jednostki i zakłady budżetowe, instytucje użyteczności publicznej i organizacje nieprowadzące działalności dla zysku stosują inne wzory sprawozdań finansowych. Ze wzoru podstawowego, którego uproszczona wersja jest przedstawiona na schemacie B, korzystają producenci, firmy handlowe i zdecydowana większość innych przedsiębiorstw.

Lewą stronę bilansu reprezentują *aktywa*. Prawa zarezerwowana jest dla *pasywów*, w tym zobowiązań, których jakość i poziom świadczy o rzeczywistej wartości aktywów (są to aktywa netto). Aktywa przedstawione są w bilansie według stopnia płynności — najtrudniej upłynnić położone najwyżej aktywa trwałe (w pierwszej kolejności wartości niematerialne i prawne, jak prawa do patentów), łatwiej zamienić na gotówkę aktywa obrotowe (należności krótkoterminowe, zapasy i środki pieniężne). Kapitał właścicieli (kapitał własny) ma swoje miejsce w pasywach bilansu nad zobowiązaniami. Pasywa przedstawione są w bilansie w kolejności zgodnej ze stopniem ich wymagalności² — najwyżej położone są kapitały własne niebędące zobowiązaniami, w związku z czym nie istnieje konieczność spłacania ich przez

² Termin „wymagalność” odnosi się do zobowiązań i oznacza czas, w jakim należy je spłacić. Termin „zapadalność” stosowany jest do aktywów — chodzi o przewidywany termin wpływu kwot należności — *przyp. tłum.*

spółkę; najbardziej „pilne” są zobowiązania bieżące, które firma powinna spłacać regularnie i terminowo, dlatego ich miejsce w bilansie jest w dolnej części pasywów³.

Każda pozycja aktywów, kapitału własnego i zobowiązań ma swoje *konto księgowo*. Każde konto ma nazwę i kwotę wyrażoną w złotych, która nazywana jest saldem (stanem). Weźmy za przykład pozycję ze schematu B:

<i>Nazwa konta</i>	<i>Saldo (stan) konta</i>
Zapasy	1 690 000 zł

Wyróżniamy konta aktywne (rejestrujące zmiany stanu aktywów) i pasywne (służące rejestracji zmian w pasywach).

Wielkości podane w bilansie są saldami poszczególnych kont lub grup wielu kont księgowych, np. pozycja „Aktywa obrotowe razem” nie reprezentuje jednego konta księgowego, lecz (w naszym przypadku) cztery, tworzące jedną grupę. Działanie dodawania sald poszczególnych kont jest w bilansie oznaczone podkreśleniem ostatniej z sumowanych pozycji. Podwójne podkreślenie (jak przy pozycji „Aktywa razem”) oznacza, że jest to ostatnia pozycja w kolumnie. Podobnie, podwójne podkreślenie pozycji „Wynik netto” w rachunku zysków i strat (zob. schemat C) oznacza, że jest to ostatni wiersz kolumny. Podwójne podkreślenie pozycji „Zysk na 1 akcję (EPS)” jest kwestią gustu.

Bilans jest sporządzany na ostatni dzień okresu objętego rachunkiem zysków i strat. Jeżeli np. rachunek zysków i strat obejmuje rok obrotowy kończący się 30 czerwca 2004 roku, bilans powinien być według stanu na dzień 30 czerwca 2004 roku aktualnego dokładnie o północy, przed 1 lipca. Wielkości ujęte w bilansie to salda kont w ściśle określonym momencie. Chodzi o przedstawienie kondycji finansowej spółki w danej chwili.

Miej na uwadze, że bilans nie przedstawia przepływów w ramach aktywów, pasywów i między nimi w okresie sprawozdawczym. Bilans ujmuje jedynie stany kont w momencie, na który jest on sporządzony, np. końcowe saldo środków pieniężnych⁴ wynosi 565 807 zł (zob. schemat B). Czy możesz na tej podstawie określić, ile pieniędzy wpłynęło i wypłynęło z konta w ciągu roku? Nie, w każdym razie nie wyczytasz tego z bilansu.

³ Zgodnie ze standardami rachunkowości obowiązującymi w USA (ang. *generally accepted accounting principles* — GAAP), kolejność pasywów w bilansie jest odwrotna — wyżej są zobowiązania (od krótkoterminowych w dół do długoterminowych), niżej kapitał własny, zgodnie z zasadą, że aktywa w większej mierze kształtowane są przez zobowiązania niż przez kapitał własny. Według GAAP, kolejność aktywów w bilansie jest także odwrotna niż w przypadku konwencji przyjętej w Polsce — wyżej położone są aktywa obrotowe (gotówka na pierwszej pozycji), niżej aktywa trwałe — zgodnie z kryterium płynności (podobnie jak w konwencji przyjętej w Polsce), tyle że w kolejności odwrotnej — *przyp. tłum.*

⁴ Środki pieniężne to gotówka w kasie i na rachunku bankowym, waluty obce i dewizy — *przyp. tłum.*

Tak przy okazji, w tym punkcie myślą się nawet dziennikarze omawiający sprawozdania finansowe. Weźmy np. taki fragment artykułu o spółce: „Mocną stroną bilansu są przychody ze sprzedaży rządu 5,6 miliona dolarów...” (*Wall Street Journal*, 18 maja 1998, s. B1). Przychody wykazane są w rachunku zysków i strat, nie w bilansie!

Stany i nazwy kont nie są umieszczone w bilansie w przypadkowej kolejności. Bilans jest podzielony na grupy, w porządku przedstawionym niżej.

<i>Lewa strona</i>	<i>Prawa strona</i>
Aktywa trwałe	Kapitał własny
Aktywa obrotowe	Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania (w tym długo- i krótkoterminowe)

Pierwsza grupa aktywów w bilansie to *aktywa trwałe*. Są to aktywa, w których posiadanie firma wchodzi z zamiarem użytkowania ich przez okres dłuższy niż rok. Są to nie tylko mające fizyczną postać *środki trwałe*, jak grunty, budynki, urządzenia, środki transportu, meble czy komputery, lecz także inne rodzaje majątku, takie jak *wartości niematerialne i prawne* (np. posiadane licencje).

Wartość aktywów trwałych — z wyjątkiem gruntów i kilku innych pozycji — obniża się z czasem wraz ze spadkiem ich wartości użytkowej. Może to wynikać z ich zużycia fizycznego lub moralnego, wynikającego z postępu technicznego. (W związku z postępowaniem technicznym urządzenia produkcyjne mogą stawać się przestarzałe i niezdatne do użytkowania na bazie nowszej technologii; komputery mogą nie spełniać wymogów sprzętowych nowszych programów. Zużycie moralne jest tym szybsze, im bardziej dynamiczny jest postęp techniczny.) W każdym kolejnym okresie korzystania z aktywów trwałych firma ponosi koszty związane ze zmniejszaniem się ich wartości. Kwota zmniejszenia za dany okres jest kosztem umorzenia, zwanym *amortyzacją*. Wartość umorzenia w okresie roku jest wykazywana jako koszt w rachunku zysków i strat (zob. schemat C, strona 16.). Łączna (skumulowana) wartość umorzenia jest w naszym przykładzie przedstawiona w odpowiedniej pozycji bilansu (zob. schemat B, strona 15.). W praktyce w bilansie nie wyróżnia się oddzielnej pozycji „umorzenie”; skumulowana wartość zużycia aktywów trwałych po prostu mniejsza saldo konta „środki trwałe”, które jest wykazywane w bilansie bezpośrednio w kwocie netto, tj. wartości początkowej pomniejszonej o umorzenie. Amortyzowane są nie tylko środki trwałe, jak budowle, maszyny i urządzenia, lecz także wartości niematerialne i prawne, które są oddzielną grupą aktywów trwałych. *Aktywa obrotowe* to gotówka i inne środki obrotowe, które zostaną zamienione na gotówkę w ciągu jednego *cyklu obrotowego*. Na cykl obrotowy składa się nabycie lub wytworzenie produktów, przechowanie ich do chwili sprzedania, sprzedanie, okres spływu należności od klientów i w końcu otrzymanie zapłaty. Ta sekwencja wyznacza podstawowe, powtarzalne działania przedsiębiorstwa. Cykl obrotowy może być krótki — 60 dni lub krótszy — czy też relatywnie długi, na przykład 180 lub więcej dni.

Aktywa dodatkowo wykorzystywane w cyklu obrotowym, takie jak krótkoterminowe inwestycje w papiery wartościowe lub udzielane pracownikom krótkoterminowe pożyczki, także są zawarte w grupie aktywów obrotowych pod warunkiem, że zostaną zamienione na gotówkę w ciągu jednego roku, licząc od dnia bilansowego. Bywa, że przedsiębiorstwo pokrywa koszty przyszłych okresów z góry. Takie koszty poniesione z góry to grupa aktywów obrotowych powszechnie określana jako rozliczenia międzyokresowe czynne (zob. schemat B).

Przynajmniej część aktywów powinna być finansowana *kapitałem własnym* właścicieli przedsiębiorstwa. Właściciele inwestują w firmę pieniądze, pozwalając, aby w przyszłości część zysków była zatrzymywana w przedsiębiorstwie, co umożliwia rozwój działalności. Zauważ, że na schemacie B na kapitał własny składają się *kapitał podstawowy* i *zysk z lat ubiegłych (zatrzymany)*. Co do zasady, relacja kapitału własnego do aktywów trwałych *odzwierciedla* równowagę finansową przedsiębiorstwa — w im większym stopniu aktywa trwałe są finansowane kapitałem własnym, tym lepiej zabezpieczony jest byt przedsiębiorstwa.

Właściciele (akcjonariusze spółek akcyjnych), inwestując w spółkę, podnoszą jej kapitał podstawowy⁵. Zysk zrealizowany w danym roku obrotowym dzieli się na część zatrzymaną w przedsiębiorstwie (zysk niepodzielony) i część przekazaną właścicielom w formie dywidendy. Szczegółowe zagadnienia związane z zyskiem zatrzymanym i dywidendą zostaną omówione w dalszej części książki. Tutaj zwracam tylko uwagę, że zysk zatrzymany (z lat ubiegłych) *nie jest* — powtarzam, nie jest — pozycją aktywów.

Zobowiązania dzielą się na długoterminowe i krótkoterminowe. Zobowiązania długoterminowe to takie, które staną się wymagalne po okresie dłuższym niż rok, licząc od dnia bilansowego. „Ekspert” S.A. posiada tylko jedno takie konto bilansowe. Terminy wymagalności, oprocentowanie i inne istotne informacje dotyczące poszczególnych pozycji zobowiązań powinny być ujęte w bilansie lub w notach objaśniających do bilansu. Dla uproszczenia, do przykładowego bilansu nie załączałem not objaśniających (zob. rozdział 16.).

Zobowiązania pomniejszają wartość posiadanych aktywów. Pewna część wykazanej w bilansie gotówki i innych aktywów, które zostaną zamienione na gotówkę w ciągu cyklu obrotowego, zostanie wykorzystana w celu spłaty zobowiązań. (Zobowiązania mogą być także spłacane z aktywów, które zostaną wygenerowane przez przedsiębiorstwo dopiero w przyszłości). Z wyżej wymienionych powodów wszystkie

⁵ Spółki emitują akcje o określonej *wartości nominalnej*. Każda akcja opiewa na pewną wartość nominalną. Cena emisyjna akcji może być wyższa niż ich wartość nominalna. Nadwyżka wartości emisyjnej ponad nominalną tworzy tzw. agio — pozycja ta jest ujmowana w kapitale zapasowym. Z reguły nie wyróżnia się tej wielkości jako osobnej pozycji w bilansie, ponieważ różnica ta nie jest zwykle bardzo istotna — *przyjp. tłum.*

zobowiązania firmy powinny być ujęte w bilansie — tylko wówczas otrzymamy kompletny obraz kondycji finansowej spółki.

Zobowiązania są także źródłem pochodzenia aktywów. Kiedy np. firma zapożycza się, w naturalny sposób wzrasta jej stan gotówki. Poziom zapasów rośnie, gdy przedsiębiorstwo kupuje produkty na kredyt, zaciągając zobowiązania, które zostaną spłacone w przyszłości. Gdy spółka ma do uregulowania rachunki, oznacza to, że jeszcze nie użyła gotówki, aby je zapłacić.

Poruszając to zagadnienie, wskazujemy na inny powód umieszczania w bilansie zobowiązań. Chodzi o to, aby określić źródła finansowania majątku przedsiębiorstwa i odpowiedzieć na pytanie o pochodzenie całości aktywów spółki? Mając pełny obraz kondycji finansowej firmy, powinniśmy wskazać źródła pochodzenia aktywów.